

XVIII БЎЛИМ.

ЕР ҚАЪРИДАН ФОЙДАЛАНГАНЛИК УЧУН СОЛИҚ

64-боб. Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш

449-модда. Солиқ тўловчилар

Ер қаъридан фойдали қазилмаларни қазиб олувчи, минерал хом ашёдан ва (ёки) техноген минерал ҳосилалардан фойдали компонентларни ажратиб олувчи ер қаъридан фойдаланувчилар ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни солиқ тўловчилар (бундан буён ушбу бобда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида конларни кидиришни, фойдали қазилмаларни қазиб олишни, минерал хом ашёдан ва (ёки) техноген минерал ҳосилалардан фойдали компонентларни ажратиб олишни амалга оширувчи юридик ва жисмоний шахслар солиқ солиш мақсадида ер қаъридан фойдаланувчилар деб эътироф этилади.

Қонун ҳужжатларида назарда тутилган қоидаларга риоя этган ҳолда қимматбаҳо металларни олтин изловчилар усулида қазиб олишга доир фаолиятни амалга оширувчи жисмоний шахслар қимматбаҳо металларни олтин изловчилар усулида қазиб олишга доир фаолиятни амалга оширишга тааллуқли қисм бўйича солиқ тўловчилар бўлмайди.

450-модда. Солиқ солиш объекти

Фойдали қазилмани қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳажми ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ (бундан буён ушбу бобда солиқ деб юритилади) солиш объектидир.

Қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилманинг ҳажми фойдали қазилмаларнинг ҳақиқий йўқотишларини ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

Фойдали қазилманинг захираси қайси фойдали қазилманинг миқдориға камайтирадиган бўлса, ўша фойдали қазилманинг ҳисобланган миқдори ва фойдали қазилмани қазиб олишнинг (ажратиб олишнинг) тўлиқ технологик цикли якунлангач аниқланган, ҳақиқатда қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилма миқдори ўртасидаги фарқ фойдали қазилманинг ҳақиқий йўқотишларидир.

Солиқ солиш объекти фойдали қазилманинг ҳар бир тури бўйича алоҳида аниқланади.

Қуйидагилар солиқ солиш объектидир:

қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмалар (шу жумладан бирга қўшилиб чиқадиган);

фойдали қазилмалардан, минерал хом ашёдан, техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олинган фойдали компонентлар;

саноат йўсинида дастлабки қайта ишловдан ўтказилган қазиб олинган углеводородлар шу жумладан бирга қўшилиб чиқадиган фойдали қазилмалар ва фойдали компонентлар;

углеводородларни қайта ишлаш жараёнида ажратиб олинган, лекин олдинги қазиб олинганда ва қайта ишланганда қайта ишланадиган фойдали қазилмалар таркибида тайёр маҳсулот сифатида солиқ солинмаган фойдали компонентлар;

ажратиб олинган қимматбаҳо металллар ва қимматбаҳо тошлар, шу жумладан техноген минерал ҳосилалардан

ажратиб олинган қимматбаҳо металллар ва қимматбаҳо тошлар.

Қуйидагилар солиқ солиш объекти бўлмайди:

қатламдаги босимни сақлаб туриш ва (ёки) углеводородларни ёпиқ технологик жараён доирасида ажратиб олиш учун маҳсулдор қатламга қайта ҳайдаб киритиладиган табиий газ ҳажми;

солиқ тўловчиларга берилган ер участкалари доирасида қазиб олинган (ажратиб олинган) ҳамда ўзининг хўжалик ва рўзғор эҳтиёжлари учун фойдаланилган кенг тарқалган фойдали қазилмалар. Кенг тарқалган фойдали қазилмалар рўйхати қонун ҳужжатлари билан белгиланади;

қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда дарё ўзанларини тозалаш ва қирғоқларни мустаҳкамлаш ишлари натижасида қазиб олинган (ажратиб олинган) норуда фойдали қазилмалар, бундан қайта ишланган ва реализация қилинган фойдали қазилмалар ҳажми мустасно.

451-модда. Солиқ базаси

Солиқ базаси ер қаъридан фойдаланувчи томонидан мустақил равишда ҳар бир қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмага, шу жумладан асосий фойдали қазилмани қазиб олишда бирга чиқадиган фойдали компонентларга нисбатан аниқланади.

Агар ушбу модданинг **еттинчи қисмида** бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ базаси қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмалар ҳажмининг ҳисобот даври учун ўртача олинган реализация қилиш баҳосида ҳисоблаб чиқилган қиймати сифатида аниқланади.

Ҳисобот даври учун ўртача олинган реализация қилиш баҳоси ҳар бир қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилма бўйича пулда ифодаланган реализация қилиш ҳажмларини (қўшилган қиймат солиғи ва акциз солиғини чегирган ҳолда) уларнинг натурада ифодаланган реализация қилиш ҳажмига бўлиш орқали алоҳида аниқланади.

Ҳисобот даврида фойдали қазилма реализация қилинмаган тақдирда, солиқ базаси реализация қилиш амалга оширилган охириги ҳисобот даврида фойдали қазилмани реализация қилишнинг ўртача олинган нархидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Фойдали қазилма умуман реализация қилинмаган тақдирда, солиқ базаси ҳисобот даврида мазкур фойдали қазилмаларни қазиб олишнинг (ажратиб олишнинг) ишлаб чиқариш таннаrxини 20 фоизга оширган ҳолда аниқланади. Бунда, солиқ тўловчи реализация қилиш амалга оширилган ўша ҳисобот даврида ҳисобланган ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ суммасига ҳисобот даврида шаклланган ўртача олинган нархидан келиб чиққан ҳолда кейинги тузатишни киритиши шарт.

Қазиб олинган фойдали қазилманинг бир қисми реализация қилиниб, қолган қисмидан ўзининг ишлаб чиқариш ёки хўжалик эҳтиёжлари учун фойдаланилган ҳолларда, фойдали қазилма бўйича солиқ базаси реализация қилинган ушбу фойдали қазилманинг ўртача олинган реализация қилиш нархидан келиб чиқиб аниқланади.

Фойдали қазилмадан ўзининг ишлаб чиқариш ёки хўжалик эҳтиёжлари учун фойдаланилган ҳолларда бундай фойдали қазилмалар учун солиқ базаси қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмани ишлаб чиқариш таннаrxини 20 фоизга оширган ҳолда аниқланади.

452-модда. Солиқ ставкалари

Фойдали қазилмаларни қазиб олишда (ажратиб олишда) 0 фоизли ставка бўйича солиқ солиш фойдали қазилмаларнинг норматив йўқотишларига тааллуқли қисми бўйича амалга оширилади. Фойдали қазилмаларни қазиб олишда (ажратиб олишда) конларда фойдали қазилмаларни қазиб олишнинг қабул қилинган схемаси ва технологиялари билан технологик боғлиқ ҳолдаги, ваколатли орган томонидан қонун ҳужжатларда белгиланган тартибда тасдиқланадиган нормалар доирасидаги йўқотишлар норматив йўқотишлардир.

Солиқ ставкалари қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Солиқ солинадиган объектнинг номи	Солиқ ставкалари, фоизларда
1. Асосий ва бирга қўшилиб чиқадиган фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун	
Энергия манбалари:	
Табиий газ	30
Утилизация қилинган табиий газ, реализация қилинган ҳажми бўйича	9
Ер остига жойлаштирилган газ	2,6
Газ конденсати	20
Нефть	20
Тош кўмир	4

Қўнғир кўмир	4
Ёнувчи сланцлар	4
Рангли, нодир ва радиоактив металлар:	
Тозаланган мис	10
Молибденли саноат маҳсулоти	10
Рений	10
Концентратланган кўрғошин	8
Металл рух	10
Вольфрам концентрати	10,4
Уран	10
Селен	10
Теллур	10
Индий	10
Висмут	10
Асл металлар:	
Олтин	10
Кумуш	10
Палладий	10
Платина	10
Осмий	10
Нодир тош хом ашёси:	
Қимматбаҳо, ярим қимматбаҳо ва зеб-зийнат учун тошлар хом ашёси	24
Феруза, лиственит, родонит, змеевик, мармар йўл-йўл ақик,	24

кахолонг, яшма, халцедон, ақиқ, гематит	
Қора металллар:	
Темир	5
Титан-магнетитли рудалар	4
Марганец рудалари	4
Кон-кимё хом ашёси:	
Тош туз (овқатга ишлатиладиган)	3,5, бироқ 10000 сўм/куб.м дан кам бўлмаган
Калий тузи	3,5
Сульфат тузи	3,5
Фосфоритлар (донасимон)	5
Карбонат хом ашёси (оҳактошлар, доломитлар)	3,5
Оҳактошлар (сода учун ва Вioх технологияси бўйича саноат чиқиндиларини тозалаш)	3,5
Минерал (лойсимон, темирокисли, карбонатли) пигментлар	5,5
Йод	4,8
Қишлоқ хўжалиги руда хом ашёси (глауконит, бентонитли гил, уруғсимон ва табиий фойдаланиладиган ҳамда желвакли фосфоритлар)	3,5
Кон-руда хом ашёси:	

Эрувчан шпат	21,2
Табиий графит	8
Бирламчи каолин (концентрат), реализация қилинган ҳажми бўйича	7,9
Иккиламчи каолин, реализация қилинган ҳажмига доир	7,9
Дала шпати хом ашёси (пегматит, дала шпати, фельзит, лейкократли гранит, кварц-дала шпати хом-ашёси)	6,5
Кварц қумлари (шиша)	3
Қумтош (шиша)	5
Бентонитли лой (бурғуланган эритмалар)	4,8
Тальк ва тальк тоши	4
Талькли магнезит	4
Волластонит	4
Асбест	4
Минерал тола ишлаб чиқариш учун базальт	4
Барит концентрати	4
Ўтга чидамли, қийин эрувчан гиллар	4
Оҳактошлар, доломитлар (шиша, металлургия учун, ўтга чидамли), флюс оҳактош	5, бироқ 11500 сўм/куб.м дан кам бўлмаган
Кварц ва кварцит (шиша, техник	6,5

кремний, силикомарганц, диналар ишлаб чиқариш учун)	
Қолиплаш хом ашёси (қумлар, лойлар)	4
Вермикулит	4
Минерал пахта учун хом ашё (доломит, тоғ жинслари)	5
Ҳайвонлар ва қушларни озиқлантириш учун оҳактош қобиғи	5
Серпентинит (ўтга чидамли хом ашё)	5
Қурилиш материаллари:	
Цемент ишлаб чиқаришга мўлжалланган оҳактошдан ташқари цемент хом ашёси (мергели, лойлар, сланцлар, лёссимон жинслар, кумоксимон, лойсимон чиғаноқлар, каолин, вулқон жинслари, пелитли туффитлар, базальтлар, диабазлар, андезибазальтлар, глиежлар, темир таркибли қўшимчалар, магнетит — гематитли жинслар, кварц қуми ва ҳ.к.)	10
Цемент ишлаб чиқаришга мўлжалланган оҳактош	45000 сўм/тонна*
Оҳак ишлаб чиқаришга мўлжалланган оҳактош	5

Табиий безактошдан блоклар (оҳактош, оҳактош-чиғанлик, равертин симон оҳактошлар, мрамор, гранит, гранодиорит, граносиенит, нефелинли сиенит, габбро, граносиенитпорфир, кварц порфирдаги игнимбритлар, липарито-дацитлар, вулқон туфи, вулқон жинслари, қумтош)	5, бироқ 20000 сўм/куб.мдан кам бўлмаган
Мармар ушоғи	5, бироқ 17000сўм/куб.мдан кам бўлмаган
Керамзит хом ашёси (бентонит ва лой жинслари)	5
Ғишт-черепица хом ашёси (кумоқсимон, лёссимон жинслар, лёсслар, зичловчи сифатида қумлар ва бошқалар)	5, бироқ 7000 сўм/куб.мдан кам бўлмаган
Гипс тоши, гипс ва ангидрид, ганч	5, бироқ 9500сўм/куб.м дан кам бўлмаган
Арраланадиган, харсангтош ва шағал учун тошлар	5, бироқ 7000сўм/куб.м дан кам бўлмаган
Соҳилни ҳимоя қилиш ишлари учун хом ашё (оҳактошлар, порфиритлар, гранитлар)	5, бироқ 10000сўм/куб.мдан кам бўлмаган
Қурилиш қумлари	5, бироқ 8500сўм/куб.м дан кам бўлмаган

Тош-шағал аралашмасы	5, бироқ 7500сўм/куб.мдан кам бўлмаган
Қумтошлар	5
Оҳактош-чиғанок	5, бироқ 12500сўм/куб.м дан кам бўлмаган
Қурилиш майда тошлар (карбонат жинслари)	5, бироқ 10000сўм/куб.м дан кам бўлмаган
Қурилиш майда тошлар (гранитлар, порфиритлар ва сланец жинслари)	5, бироқ 10000сўм/куб.м дан кам бўлмаган
Фарфор хом ашёси (фарфор тоши, лойли оқ қуюқлашувчи сланец)	5
Тўғон қуриш учун хом ашё (тош- шағал материаллари, лёссимон жинслар, қум, бентонитли лой, оҳактошлар)	5
Бошқа кенг тарқалган фойдали қазилмалар (мергеллар, аргелитлар, амвритлар ва бошқалар)	5
2. Техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олинган фойдали қазилмалар	Асосий фойдали қазилмани қазиб олганлик учун ставканинг 30 %и

* Цемент ишлаб чиқарувчи заводлар, шунингдек цемент хом ашёси — оҳактошни реализация қиладиган ер қаридан фойдаланувчилар белгиланган солиқ ставкаси бўйича солиқ тўлайди. Цемент ишлаб чиқариш учун

қўмйрдан фойдаланувчи заводлар учун солиқ ставкаси 50
фоизга камайтиради.

Асл, рангли, ноёб ва радиоактив металларни қазиб
олишни амалга оширувчи алоҳида солиқ тўловчилар учун
Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан
оширилган солиқ ставкалари белгиланиши мумкин.

453-модда. Солиқ даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солиқ даври ҳисобланади.

Қуйидагилар ҳисобот давридир:

юридик шахслар учун — бир ой;

жисмоний шахслар учун — календарь йил.

454-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботларини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкасидан
келиб чиққан ҳолда солиқ ҳисоблаб чиқарилади.

Фойдали қазилмаларнинг алоҳида турлари бўйича
солиқ суммаси солиқ базасидан ва белгиланган солиқ
ставкасидан, лекин белгиланган солиқ суммасидан кам
бўлмаган ставкасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ ҳисоботи солиқ ҳисобида турган жойдаги,
норуда фойдали қазилмалар бўйича эса — қазиб олиш
амалга оширилган жойдаги солиқ органларига қуйидаги
муддатларда тақдим этилади:

юридик шахслар томонидан — ортиб борувчи якун
билан ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг 20-
санасидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса — йиллик
молиявий ҳисобот тақдим этиладиган муддатда;

жисмоний шахслар томонидан — йилда бир марта, солиқ давридан кейинги йилнинг 1 феввалидан кечиктирмай.

Солиқни тўлаш қуйидагича амалга оширилади:

юридик шахслар томонидан — ҳар ойда кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса — йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиладиган муддатдан кечиктирмай;

жисмоний шахслар томонидан — солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатида кечиктирмай.